

GRAMOFONOVÝ KLUB 1971

JIHOAMERICKÉ orchestrální skladby

Heitor Villa-Lobos BACHIANAS BRASILEIRAS

č. 5 pro soprán a osm violoncell

1. Aria (Cantilena) – 2. Dansa (Martelo)
NETANIA DAVRATH – soprán

Camargo Guarnieri DANSA BRASILEIRA

Silvestre Revueltas SENSEMAYÁ

Oscar Lorenzo Fernández BATUQUE

Aaron Copland DANZÓN CUBANO

Carlos Chávez SINFONÍA INDIA

NEWYORSKÁ FILHARMONIE Řídí LEONARD BERNSTEIN

/V licenci CBS International, New York/

© MILOŠ POKORA
COVER © LADISLAV RADA

Latinskoamerická oblast tzv. vážné hudby je dosud Evropanům vzdálenější než latinskoamerický folklór. Podstatným důvodem toho je skutečnost, že hudební dějiny Jižní Ameriky jsou naprosto neslučitelné se stylovou poslušností evropského hudebního myšlení: tamější hudební tvorba počala prakticky bez jakékoliv domácí tradice přímo ve 20. století. Jinak je tomu ovšem s tradicí hudby lidové, jež má na celou latinskoamerickou koncertní literaturu tak obrovský vliv. Leonard Bernstein rozebírá ve svém pojednání o této nahrávce různé prvky jihoamerické lidové kultury. Největší význam přisuzuje hudbě původních obyvatel - Indiánů, dále folklóru africkému, jenž byl do Jižní Ameriky importován, zatímco španělsko-portugalským prvkům přikládá význam menší. „Směs jednoduchého a sladkého indiánského zpěvu s africkým rytmem a sentimentálností portugalských a španělských písní – to vše spojeno s prudkým civilizačním procesem ve velkých městech definuje pojem, jenž je zjednodušeně nazýván latinskoamerickou hudbou,“ říká Leonard Bernstein.

Už první skladba této desky nás přesvědčí, jak silně kořeny zapustila ve vážné hudbě domácí lidová tradice. *Bachianas brasileiras* brazilského skladatele Heitora Villa-Lobose (1887–1959), jejichž originální portugalský název zní v překladu „Brazilské kusy na způsob Bacha“, je série téměř tuctu stejnojmenných skladeb, z nichž nejpopulárnější je v pořadí pátá. Je komponována pro soprán a skupinu osmi violoncell v duchu Bachových air (konkrétně air z třetí orchestrální suity). Skladba je rozdělena do několika částí, pravidelně střídajících jasný bachovský zvuk s volnými variacemi v brazilském tanečním rytmu.

Camargo Guarnieri, rovněž brazilský skladatel a dirigent, se narodil roku 1907. Již za svých studií v Paříži (u Charlese Koechlina) často dirigoval své vlastní kompozice. Roku 1940 se stal dirigentem Filharmonické společnosti v Sao Paulu a pedagogem na tamější konzervatoři. Jako dirigent svých skladeb podnikl také řadu zájezdů do Spojených států. I když jde o národního brazilského skladatele, lze v jeho dílech vystopovat velmi silné vlivy evropského pobytu (např. Koncertantní ouvertura, Prolog a fuga). Oblíbené *Dansa brasileira* byly poprvé provedeny v Sao Paulu v roce 1941 za autorova řízení.

Silvestre Revueltas (1899–1940) studoval nejprve v Chicagu (housle) a později v New Yorku. Následujících dvacet let působil na různých místech Spojených států, nejvíce jako dirigent Divadelního orchestru v Texasu. V roce 1929 se vrátil do Mexica City, přijal místo asistenta Carlose Cháveze v Orquesta Sinfónica de Mexico a teprve v té době začal

komponovat. V roce 1936 odešel jako kulturní vyslanec do Španělska, kde prožil občanskou válku, jež zanechala na jeho zdraví nesmazatelné stopy. Jako čtyřicetiletý umírá na zápal plic. Přes své krátké kompoziční období vytvořil *Revueltas* dva balety, sedm filmových hudeb, tři smyčcové kvartety a spolu s dalšími komorními skladbami a písněmi i jedenáct orchestrálních děl, z nichž poslední *Sensemaya* z roku 1938 je nahráno na této desce. Skladba byla inspirována verši kubánského básníka Guilléna, jež čerpají z prastarých afrických rituálních obřadů při zabíjení jedovatých hadů. Tuto tajemnou atmosféru transformoval *Revueltas* do hudby s takovou dávkou rafinovanosti a umělecké profesionality, že vytvořil dílo, jež patří k největším z latinskoamerické symfonické hudby vůbec. Bernstein nazývá toto dílo „opravdové a veliké“, odpovídající „opravdivosti a velikosti skladatelových životních prožitků“.

Oscar Lorenzo Fernández (1897–1948) patří k nejuznávanějším představitelům brazilské kompoziční školy. Díky vynikajícím hudebním i organizačním schopnostem se stal v roce 1936 ředitelem Brazilské konzervatoře v Rio de Janeiru. Jeho skladby doslova vyrůstají z národního folklóru – tanečních rytmů a písní. Také *Batuque* znamená brazilský tanec a je poslední částí z velké orchestrální suity *Reisado do pastoreio* z roku 1930. Účinek skladby roste s nepřetržitou řadou rytmických variací, jež základní rytmus stále znovu připomínají a zároveň stále více komplikují.

Známa osobnost severoamerické hudby Aaron Copland byl zařazen do tohoto výběru díky skladbě *Danzón Cubano*, původně komponované v roce 1942 pro dva klavíry. V roce 1946 byla s velkým úspěchem u newyorské kritiky provedena její orchestrální verze. I v této kompozici se projevuje Coplandova neoklasicistická orientace, z obou částí vyzařuje jistá elegance, barevné kouzlo a nejvyšší míra osobní stylizace lidových kubánských rytmů.

Sinfonia India Carlose Cháveze (nar. r. 1899) vznikla v roce 1936. Chávez patří k největším představitelům hudby mexické. Jeho díla, zvláště *Sinfonia de Antígona*, *Sinfonia India*, *Cuatro nocturnos*, *Xochipili*, *Macuilxochitl*, *Sinfonia romantica* tvoří svou velkolepou koncepcí důstojný protějšek Riverových fresek. I v zde nahané symfonii využívá Chávez všech možností velkého symfonického orchestru včetně symfonicky netradičních mexických nástrojů. Přestože se formálně příliš nevzdaluje od půdorysu klasických evropských symfonií, je zvukově zcela originální díky své zálibě v primitivních indiánských melodiích a rytmech.

MILOŠ POKORA